

простору : монографія. Донецьк : Ноулідж. 2010. 216 с.

2. Кононко О. Л. Соціально-емоційний розвиток особистості (в дошкільному дитинстві) : навч. посіб. для вищ. навч. закладів. Київ : Освіта, 1998. 255 с.

3. Порошенко М. Інклюзивна освіта : навч. посіб. Київ : Україна. 2019. 300 с.

4. Путівник для батьків дітей з особливими освітніми потребами : навч.-метод. посіб. : у 9 кн. / за заг. ред. А. А. Колупаєвої. Київ, 2010. 363 с.

5. Романчук О. Неповносправна дитина в сім'ї та в суспільстві. Львів. 2008. 334 с.

УДК 373.2.091:376-056.2/3

Макаренко Світлана

Маріупольський

державний університет,

м. Маріуполь

ОРГАНІЗАЦІЯ ІНКЛЮЗИВНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА У ЗДО ЯК УМОВА РЕАЛІЗАЦІЇ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ ДОШКІЛЬНИКІВ

Освітньою реформою в Україні передбачено забезпечення права дитини, у тому числі дитини з особливими освітніми потребами, на доступність і безоплатність здобуття дошкільної освіти (ст.2 Закону України «Про дошкільну освіту»). Одним із способів долучення такої дитини до освітнього простору є інклюзивне навчання — система освітніх послуг, гарантованих державою, що базується на принципах недискримінації, врахування багатоманітності людини, ефективного залучення та включення до освітнього процесу всіх його учасників (ст.1, пп.12 Закону України «Про освіту»). Інклюзивна освіта забезпечує можливість кожній дитині з особливими освітніми потребами навчатися в системі масової освіти (а не окремо від інших) за адаптованими до її

конкретних потреб загальноосвітніми навчальними програмами.

Важливою умовою реалізації інклюзивної освіти дітей дошкільного віку є організація інклюзивного освітнього середовища — сукупності умов, способів і засобів їх реалізації для спільного навчання, виховання та розвитку здобувачів освіти з урахуванням їхніх потреб та можливостей (ст.1, пп.13 Закону України «Про освіту»). Інклюзивне освітнє середовище закладу дошкільної освіти (далі — ЗДО) має забезпечувати необхідні умови для розвитку й освіти кожної конкретної дитини з особливими освітніми потребами, а здорових дітей привчає толерантно приймати та чуйно ставитися до своїх «особливих» однолітків, допомагати їм.

Однак практика свідчить, що в сучасних дошкільних закладах інклюзивне освітнє середовище організовано не достатньо — як щодо архітектурної доступності приміщень та необхідного матеріального забезпечення, так і щодо розробки індивідуальних навчальних програм, роботи з дітьми. Тривала незмінність в оформленні розвивальних осередків групових приміщень сприяє їх знеціненню та нехтуванню дітьми — хоча має цікавий і важливий зміст. Спостерігається недоцільне територіальне розміщення осередків у групах. Недостатньо матеріалів, що відображають особистість вихованців конкретної групи та зміст їхньої повсякденної діяльності.

Тому питання організації інклюзивного освітнього середовища у ЗДО потребує детального опрацювання всіма педагогічними працівниками дошкільних закладів від керівника до асистента вихователя, — починаючи з етапу отримання вищої освіти і продовжуючи у процесі підвищення кваліфікації. Потребують детального вивчення особливості інклюзивного освітнього середовища, його зміст, структура та роль у реалізації інклюзивної освіти дошкільників.

У вітчизняній та зарубіжній психолого-педагогічній науці питання інклюзивного освітнього середовища досліджували Є. Гончарова, Е. Деніелс, Н. Дятленко, В. Засенко, А. Колупаєва, І. Кузава, О. Кукушкіна, М. Малофєєв,

Ю. Найда, О. Нікольська, С. Сейфер, Т. Скрипник, Н. Софій, К. Стаффорд, Н. Шматко, О. Шпек та ін. Як зазначає Т. Зубарева, інклюзивне освітнє середовище характеризується системою ціннісного ставлення до навчання, виховання й особистісного розвитку дітей з особливими освітніми потребами, а також сукупністю ресурсів (засобів, зовнішніх і внутрішніх умов), їх життєдіяльності в загальноосвітньому навчальному закладі та спрямованістю на реалізацію індивідуальних освітніх стратегій вихованців [1, с. 22].

Провідним принципом інклюзивного середовища дослідники Т. Зубарева, І. Кузава, Л. Талдонова та інші називають його готовність пристосовуватися до індивідуальних потреб різних категорій дітей за рахунок структурно-функціональної, змістовної та технологічної модернізації освітньої системи закладу, здійснення індивідуального підходу, гуманних стосунків із кожною дитиною, проведення занять у формі ігрової діяльності [1, с. 12].

Основними компонентами інклюзивного середовища психолого-педагогічна наука визначає безбар'єрне фізичне і психічне середовище, спеціальні умови навчання і виховання [2, с. 317]. Ю. Найда, Н. Софій розрізняють фізичне середовище, соціальне середовище, структурне середовище [3, с. 9].

Фізичне середовище закладу дошкільної освіти — внутрішнє і зовнішнє — передбачає організацію та дизайн групових кімнат та інших приміщень (наявність меблів та іншого обладнання, розвивальних центрів, іграшок, дидактичних матеріалів тощо), обладнання майданчиків тощо. Важливим критерієм якості фізичного середовища дитсадка є гарантування ним безпеки і здоров'я дитини (Л. Колкер, Д. Коралек, Ю. Найда, Н. Софій, Д. Трістер Додж).

Облаштування фізичного середовища має базуватися на принципах універсального дизайну — дизайну предметів, навколишнього середовища, освітніх програм та послуг, що забезпечує їх максимальну придатність для використання всіма особами без необхідної адаптації чи спеціального дизайну (ст.1, п.28 Закону України «Про освіту»). Ю. Найда, Н. Софій визначають такі

основні принципи універсального дизайну ЗДО: рівноправне використання, гнучкість користування, простота та зручність використання, сприйняття інформації з урахуванням різних сенсорних можливостей, низький рівень фізичних зусиль, наявність необхідного розміру і простору [3, с. 28-30]. Із реалізації зазначених принципів для організації фізичного середовища Т. Скрипник рекомендує технологію перетворення освітнього простору «Класний менеджмент».

Соціальне середовище передбачає взаємодію між педагогами, дітьми й батьками в межах одної групи та всього ЗДО. Т. Бут і М. Ейнскоу називають цінності, що сприяють розвитку соціального середовища закладу інклюзивної освіти: рівність, права, участь, спільнота, повага до багатоманітності, сталий розвиток, ненасильство, довіра, співчуття, чесність, мужність, радість, любов, надія, оптимізм і краса.

Структурне середовище закладу дошкільної освіти (або навчально-виховне, освітнє середовище) передбачає час, послідовність, тривалість видів діяльності впродовж дня; має забезпечувати рівновагу між організованістю і різноманітністю, між можливістю займатися самостійно та з іншими дітьми, практикувати наявні навички й опановувати нові [3, с. 9,17].

Базовими компонентами інклюзивного освітнього середовища, необхідними для повноцінного фізичного, психічного, естетичного та соціального розвитку дітей з особливими освітніми потребами, І. Кузава визначає такі [2, с. 317]:

- 1) нормативно-правове, фінансове та програмно-методичне забезпечення освітнього процесу;
- 2) організаційні, кадрові та культурно-інформаційні ресурси навчально-виховного закладу, його науково-дослідницький і духовно-моральний потенціал;
- 3) моніторингово-консультативний і корекційно-розвивальний компоненти.

Навчання майбутніх керівників ЗДО — студентів спеціальності «Дошкільна освіта» освітнього ступеня «Магістр» Маріупольського державного університету передбачає опанування зазначеної теми у процесі вивчення дисциплін «Актуальні проблеми організації дошкільної освіти» та «Основи управління в галузі дошкільної освіти». Зі студентами не лише розглядаються загальні підходи до організації та супроводу функціонування інклюзивного освітнього середовища в дошкільному закладі, а й розвиваються вміння аналізувати й визначати можливість та доцільність створення інклюзивного середовища для конкретної дитини з особливими освітніми потребами.

Отже, організація інклюзивного освітнього середовища у ЗДО є гнучкою, індивідуалізованою системою створення умов для розвитку й освіти кожного вихованця: пристосування фізичного середовища, підготовка педагогів, розробка індивідуальних навчальних планів і навчально-методичного забезпечення, забезпечення медико-соціального, психолого-педагогічного та наукового супроводу тощо. Організація інклюзивного освітнього середовища у дошкільних закладах є важливою умовою реалізації інклюзивної освіти дошкільників.

Література

1. Зубарева Т. Г. Компетентностно-ориентированное повышение квалификации специалистов по созданию инклюзивной образовательной среды: автореф. дисс. ... канд. пед. наук : 13.00.08 / Курский гос. ун-т. Курск, 2009. 24 с.
2. Кузава І. Б. Роль інклюзивного середовища у формуванні особистості дошкільників, які потребують корекції психофізичного розвитку // *Педагогічна освіта: теорія і практика*. 2012. Вип. 11. С. 315-318. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znppo_2012_11_60 (дата звернення: 07.11.2020).
3. Середовище, що належить дітям: порадник для педагогів закладів дошкільної освіти / укл. Н. Софій, Ю. Найда. ЮНІСЕФ, ВФ «Крок за кроком», 2019. 65 с.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МАРІУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ГЛУХІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ОЛЕКСАНДРА ДОВЖЕНКА
МЕЛІТОПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОГДАНА ХМЕЛЬНИЦЬКОГО

ЕВОЛЮЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В ГАЛУЗІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ: ІННОВАТИКА, ДОСЯГНЕННЯ, ПЕРСПЕКТИВНИЙ ДОСВІД

Збірник матеріалів
І Всеукраїнської Інтернет-конференції
викладачів, студентів, аспірантів та молодих вчених

27 листопада 2020 року

Маріуполь – 2020

Редакційна колегія:

О. Г. Брежнєва, д.п.н., проф.; Ю. О. Демидова, к.п.н., доцент; О. Л. Бухало, к.п.н., доцент; О. О. Березіна, к.п.н., доцент; Л. П. Загородня, д.п.н., доцент; В. А. Ляпунова, д.п.н., проф.; Л. В. Макаренко, к.п.н., доцент; С. І. Макаренко, к.п.н., доцент; О. О. Фунтікова, д.п.н., проф.; К. Й. Щербакова, к.п.н., проф.; Андрєєва М.Ф., асистент, В. Ф. Яйленко, старший викладач.

Рекомендовано до друку Науково-методичною радою факультету філології та масових комунікацій Маріупольського державного університету
(протокол № 3 від 25.11.2020р.)

Рекомендовано до друку та поширення через мережу Інтернет вченою радою факультету філології та масових комунікацій Маріупольського державного університету (протокол №5 від 25.11.2020р.)

Еволюційні процеси в галузі дошкільної освіти: інноватика, досягнення, перспективний досвід: зб. матеріалів І Всеукр. Інтернет-конф. викладачів, студентів, аспірантів та молодих вчених, м. Маріуполь, 27 листоп. 2020 р. / Маріуп. держ. ун-т ; за заг. ред. О.Г. Брежнєвої, С. І. Макаренко. – Маріуполь : МДУ, 2020. – 225 с.

У збірнику містяться матеріали, подані на І Всеукраїнську Інтернет-конференцію «Еволюційні процеси в галузі дошкільної освіти: інноватика, досягнення, перспективний досвід». Для викладачів, студентів, аспірантів та молодих вчених.

Тексти публікуються в авторській редакції. Редакція не несе відповідальності за науковий зміст і якість поданих матеріалів.

Фірсова Валерія

МЕТОДИ ВИКОРИСТАННЯ ІТ В ПРОЦЕСІ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ДОШКІЛЬНИКІВ175

Чалабієва Анна

ДО ПРОБЛЕМИ ОЗНАЙОМЛЕННЯ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ З ФОРМОЮ ПРЕДМЕТІВ178

Чеботарьова Наталя

АНАЛІЗ ПРАКТИКИ ВИКОРИСТАННЯ ДИДАКТИЧНИХ ЗАСОБІВ У ПРОЦЕСІ ЛОГІКО-МАТЕМАТИЧНОГО РОЗВИТКУ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ181

Яблуновська Ангеліна

РОЛЬ ВИХОВНИХ ФУНКЦІЙ ОБРАЗОТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У РОЗВИТКУ МИСЛЕННЯ І ТВОРЧОСТІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ188

Яйленко Вікторія

ОСВІТНЬО-ВИХОВНІ МОЖЛИВОСТІ СУЧАСНОЇ АВТОРСЬКОЇ КАЗКИ В ХУДОЖНЬО-МОВЛЕННЄВІЙ РОБОТІ З ДОШКІЛЬНИКАМИ192

Напряом 3. ІНКЛЮЗІЯ В ДОШКІЛЬНІЙ ОСВІТІ: ПЕРСПЕКТИВНИЙ ДОСВІД

Боклах Дар'я

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДО РОБОТИ З ДІТЬМИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В УМОВАХ ІНКЛЮЗІЇ.....196

Кайко Інна

СОЦІАЛІЗАЦІЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З РОЗЛАДАМИ АУТИСТИЧНОГО СПЕКТРУ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ.....200

Кірюшкіна Кристина

ПРОБЛЕМА ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ: АНАЛІЗ ТЕРМІНІВ І ПОНЯТЬ.....203

Короткова Ярослава

ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПРОБЛЕМИ МОВЛЕННЄВОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ІЗ ЗАТРИМКОЮ ПСИХІЧНОГО РОЗВИТКУ.....207

Макаренко Лілія

РОЛЬ БАТЬКІВ У ВИХОВАННІ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ В
УМОВАХ ІНКЛЮЗІЇ212

Макаренко Світлана

ОРГАНІЗАЦІЯ ІНКЛЮЗИВНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА У ЗДО ЯК
УМОВА РЕАЛІЗАЦІЇ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ ДОШКІЛЬНИКІВ215

Щербакова Катерина, Щербакова Надія

ОРГАНІЗАЦІЯ ПАРТНЕРСЬКИХ ВЗАЄМИН ПЕДАГОГА ТА БАТЬКІВ
ДИТИНИ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНІМИ ПОТРЕБАМИ220